

СТЕНОГРАФСКЕ БЕЛЕШКЕ

СЕНАТА

КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

ГОДИНА 5

БЕОГРАД, 1936 ГОДИНЕ

КЊИГА I

XIV РЕДОВНИ САСТАНАК

СЕНАТА КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

ДРЖАН 19 ОКТОБРА 1936 ГОДИНЕ У БЕОГРАДУ

ПРЕТСЕДАВАО:

Претседник

ДР. ЉУБОМИР ТОМАШИЋ

Секретар:

ДР. ЂУРА КОТУР

Присутни су г. г. Министри: Претседник Министарског савета и Министар иностраних послова др. Милан Стојадиновић, Министар унутрашњих послова др. Антон Корошец, Министар пољопривреде Светозар Станковић, Министар трговине и индустрије др. Милан Врбанић, Министар грађевина др. Марко Кожул, Министар шума и рудника Ђура Јанковић, Министар финансија Душан Летица.

Почетак у 9,30 часова

САДРЖАЈ:

1) Читање и усвојење записника XIII редовног састанка; 2) Саопштења Указа о постављању за Министра правде г. др. Николе Суботића, и о именовану за сенаторе г. г. др. Мехмеда Спахе, Министра саобраћаја, Душана Ђерића, Милоша Цукавца и Франа Смодеја; 3) Саопштење Претседника о телеграфској честитци Претседника Сената Њ. В. Краљици Марији поводом рођендана Краљевића Андреја и одговора Њ. В. Краљице на овај телеграм; 4) Саопштење извештаја Народне скупштине о усвајању измена и допуна у предлогу Финансиског закона за 1936/37, које је Сенат учинио; 5) Читање извештаја Административног одбора о прегледу рачуна: за четврто тромесечје буџетске 1935/36 и за прво и друго тромесечје буџетске 1936/37 године; 6) Саопштење интерпелација г.г. сенатора на г.г. Министре; 7) Саопштење извештаја г. Министра финансија о санкционисању Финансијског закона за 1936/37 годину; 8) Саопштење претставке сенатора г. Јов. Бањанина о повреди имунитета; 9) Саопштење извештаја Одбора за молбе и жалбе о раду у овом сазиву; 10) Саопштење питања сенатора г. Јов. Бањанина о отказу историје Сената и питања сенатора г. Милана Л. Поповића о поступку полицијских власти пригодном одласка г.г. сенатора и народних посланика на Оплепац; 11) Саопштење о питању сенатора г. Јов. Бањанина на Претседника Министарског савета.

Говорници: Претседник Сената др. Љубомир Томашић, Јован Бањанин, Милан Л. Поповић, известилац др. Јосип Немец.

Претседник др. Љубомир Томашић: Господо сенатори, отварам XIV седницу Сената Краљевине Југославије и молим господина секретара да прочита записник нашег задњег састанка.

Секретар др. Ђура Котур прочита записник XIII редовног састанка.

Претседник др. Љубомир Томашић: Има ли каквог приговора овом и овако састављеном записнику? (Нема). Пошто се нико не јавља, записник се оверовљује.

Изволите, господо сенатори, саслушати Указе Његовог Величанства Краља (чита):

У ИМЕ
ЊЕГОВОГ ВЕЛИЧАНСТВА
ПЕТРА II
по милости Божјој и вољи народној
Краља Југославије
КРАЉЕВСКИ НАМЕСНИЦИ

на предлог Претседника Министарског савета и Министра иностраних послова постављају:

За Министра правде др. Суботића Николу, бившег Министра.

Претседник Министарског савета и Министар
иностраних послова нека изврши овај Указ.

8 августа 1936 год.

Блед.

Павле, с. р.

Др. Р. Станковић, с. р.

Др. И. Перовић, с. р.

Претседник Министарског савета
и Министар иностраних послова

Др. М. М. Стојадиновић, с. р.

У ИМЕ
ЊЕГОВОГ ВЕЛИЧАНСТВА
ПЕТРА II

по милости Божјој и вољи народној
Краља Југославије

КРАЉЕВСКИ НАМЕСНИЦИ

На основу члана 50 Устава именују за сена-
тора др. Спаху Мехмеда, Министра саобраћаја.

Претседник Министарског савета и Министар
иностраних послова нека изврши овај Указ.

6 августа 1936

Блед

Павле, с. р.

Др. Станковић, с. р.

Др. И. Перовић, с. р.

Претседник Министарског савета
и Министар иностраних послова,

Др. М. М. Стојадиновић, с. р.

У ИМЕ
ЊЕГОВОГ ВЕЛИЧАНСТВА
ПЕТРА II

по милости Божјој и вољи народној
Краља Југославије

КРАЉЕВСКИ НАМЕСНИЦИ

На основу члана 50 Устава именују за сена-
тора *Ђерића Душана*, адвоката из Тузле.

Претседник Министарског савета и Министар
иностраних послова нека изврши овај Указ.

6 августа 1936

Блед

Павле, с. р.

Др. Станковић, с. р.

Др. И. Перовић, с. р.

Претседник Министарског савета
и Министар иностраних послова,

Др. М. М. Стојадиновић, с. р.

У ИМЕ
ЊЕГОВОГ ВЕЛИЧАНСТВА
ПЕТРА II

по милости Божјој и вољи народној
Краља Југославије

КРАЉЕВСКИ НАМЕСНИЦИ

На основу члана 50 Устава именују за сена-
тора *Цукавца Милоша*, адвоката из Ђуприје.

Претседник Министарског савета и Министар
иностраних послова нека изврши овај Указ.

14 октобра 1936

Београд

Павле, с. р.

Др. Станковић, с. р.

Др. И. Перовић, с. р.

Претседник Министарског савета
и Министар иностраних послова,

Др. М. М. Стојадиновић, с. р.

У ИМЕ
ЊЕГОВОГ ВЕЛИЧАНСТВА
ПЕТРА II

по милости Божјој и вољи народној
Краља Југославије

КРАЉЕВСКИ НАМЕСНИЦИ

На основу члана 50 Устава именују за сена-
тора *Смодеја Франа*, бившег народног посланика
из Љубљане.

Претседник Министарског савета и Министар
иностраних послова нека изврши овај Указ.

14 октобра 1936.

Београд

Павле, с. р.

Др. Станковић, с. р.

Др. И. Перовић, с. р.

Претседник Министарског савета
и Министар иностраних послова,

Др. М. М. Стојадиновић, с. р.

(Господа сенатори стојећи су саслушали чи-
тање ових Указа и пропратили узвицима: Живео
Краљ!)

Претседник др. Љубомир Томашић: Ови Укази
примају се на знање.

Поводом рођендана Краљевића Андреја, у име
Сената Краљевине Југославије упутио сам Њеном
Величанству Краљици Марији у Милочер следећи
телеграм:

ЊЕНОМ ВЕЛИЧАНСТВУ КРАЉИЦИ МАРИЈИ
Милочер

Поводом рођендана Његовог Височанства
Краљевића Андреја упућујем Вашем Величанству
уз изразе неограничене оданости најлепше жеље
Сената и своје за срећу Краљевског дома.

Претседник Сената
Др. Љубомир Томашић

На овај телеграм добио сам следећи одговор:

Претседник Сената

Др. ЉУБОМИР ТОМАШИЋ

Београд

Будва 30-VI-1936. *

Срдечно захваљујем на честитци

Марија.

Изволите, господа сенатори, саслушати изве-
штај Народне скупштине.

Секретар др. Ђура Котур (чита): Претседник
Народне скупштине извештава Сенат, да је На-
родна скупштина на свом XXVII редовном састан-
ку, одржаном 30 марта ове године прихватила све
измене и допуне учињене од стране Сената у пред-
логу Финансијског закона за 1936/37 годину.

Претседник др. Љубомир Томашић: Овај из-
вештај прима се на знање.

Изволите саслушати, господа сенатори, изве-
штај Административног одбора. Молим господи-
на секретара да га прочита.

Секретар др. Ђура Котур (чита):

СЕНАТУ КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

На основу чл. 128 Закона о пословном реду
у Сенату, Административном одбору част је под-
нети свој извештај о рачунима Сената за четврто

тримесечје буџетске 1935/36 године, за месеце јануар, фебруар и март 1936 год., а уједно и за целу буџетску 1935/36 годину, у следећем:

1) У току ова три месеца од Главне државне благајне а из отворених кредита примљено је

Дин. 2,899.998,68

а за то исто време утрошено је „ 3,612.739,48

2) У току целе ове буџетске године т. ј. од 1 априла 1935 године па до 1 априла 1936 год., из отворених кредита по буџету:

парт.	примљено	предвиђено буџетом	утрошено	остало неутрошено
4	6,901.580	6,901.580	6,528.955.—	372.652.—
5	1,324.684	1,324.684	921.562,10	403.121,90
6	541.020	541.020	541.020.—	—
7	450.000	450.000	344.877.—	105.123.—
8	1,460.516	1,460.516	1,459.649,10	866,90
9	108.288	108.288	108.288.—	—

Свега 10,786.088 10,786.088 9,904.351,20 881.736,80

Из овога изложеног прегледа види се, да је у току целе буџетске године по свима партијама утрошено од предвиђене суме мање динара

881.736,80

На основу решења Господина Претседника Сената РБр. 2121 од 31 марта 1936 године ова сума од динара 881.736,80 унета је у депозит као уштеда по буџету за 1935/36 годину где има остати до даљег решења Господина Претседника Сената о томе како ће се са истом поступити.

3) Подносећи овај извештај Сенату Административни одбор извештава да су сви месечни прегледи извршени комисијским путем од стране Рачунске комисије одређене из Административног одбора, да су сви чланови ове комисије својим потписима на књигама Рачуноводства утврдили тачност и исправност како свих докумената тако и касе те моли Сенат да овај извештај прими.

(М. П.)

Секретар Административног одбора
сенатор,

М. Л. Поповић, с. р.

Претседник Административног одбора
сенатор,

К. Радовановић, с. р.

СЕНАТУ КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

У смислу чл. 128 Закона о пословном реду у Сенату, Административном одбору је част поднети свој извештај о рачунима Сената за прво тримесечје буџета за 1936/37 годину, тј. за месеце: април, мај и јуни 1936 године.

У току ова три месеца од Главне државне благајне примљено је динара 2.628.496.— а за то време утрошено је динара 2.333.472,48

Административном одбору част је извести Сенат, да су месечни прегледи касе и докумената за месеце април, мај и јуни 1936 године у смислу чл. 128 Закона о пословном реду у Сенату извршени од стране одређених чланова Одбора г. г. сенатора: Кукуљевића-Сакцинског Франа, Видаковића Љубомира и Поповића Милана, који су својим потписима потврдили, да је стање новца и докумената тачно и исправно.

Према свему предњем Административном одбору част је умолити Сенат, да овај извештај прими к знању.

(М. П.)

Секретар
Административног одбора

Сенатор,

М. Л. Поповић, с. р.

Претседник

Административног одбора
Сенатор,

К. Радовановић, с. р.

СЕНАТУ КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

У смислу члана 128 Закона о пословном реду у Сенату, Административном одбору част је поднети овај извештај о рачунима Сената за друго тримесечје буџетске 1936/37 године т. ј. за месеце јули, август и септембар 1936 године.

У току ова три месеца од Главне државне благајне примљено је Динара 2.742.751 а за то исто време утрошено је Динара 2.304.227,56

Административном одбору част је извести Сенат да су месечни прегледи касе и докумената за месеце јули, август и септембар 1936 године у смислу чл. 128 Закона о пословном реду у Сенату извршени од стране одређених чланова Одбора г. г. Кукуљевића-Сакцинског Франа, Видаковића Љубомира и Поповића Милана, који су својим потписима потврдили да је стање новца и докумената тачно и исправно.

Према свему предњем Административном одбору част је умолити Сенат да овај извештај прими к знању.

(М. П.)

Секретар
Административног одбора

Сенатор,

М. Л. Поповић, с. р.

Претседник

Административног одбора
Сенатор,

К. Радовановић, с. р.

Претседник др. Љубомир Томашић: Прима ли Сенат овај извештај на знање? (Прима). Објављујем да је Сенат примио овај извештај Административног одбора о прегледу рачуна за четврто тримесечје буџетске године 1935/36 и за прво и друго тримесечје буџетске године 1936/37.

Изволите, господе сенатори, чути интерпелације упућене од стране господе сенатора појединим министрима.

Секретар др. Бура Котур (чита):

1) Сенатор г. Дака Поповић упутио је интерпелацију на г. Министра шума и рудника — о питању потписивања уговора о електрификацији Новог Сада између Грађанског електричног д. д. и Министарства шума и рудника;

2) Сенатор г. др. Алберт Крамер упутио је интерпелацију на г. Министра војске и морнарице — поводом изјава Министра без портфеља г. др. Миха Крека на збору у Гросупљу;

3) Сенатор г. др. Алберт Крамер упутио је интерпелацију на г. Министра просвете — о премештају учитеља Јосипа Мрака и његове супруге;

4) Сенатор г. др. Алберт Крамер упутио је интерпелацију на Министра грађевина — о доношењу закона о установљењу путног фонда;

5) Сенатор г. др. Алберт Крамер упутио је интерпелацију на Министра правде — о променама у судству на подручју Апелационог суда у Љубљани.

Претседник др. Љубомир Томашић: — Све саопштене интерпелације упућене су надлежним министрима.

Изволите, господо сенатори, саслушати извештај г. Министра финансија о санкционисању Финансијског закона.

Секретар др. Ђура Котур (чита): Г. Министар финансија извештава, да су Краљевски Намесници 31 марта о. г. потврдили Финансијски закон за 1936/37. годину и шаље за архиву Сената један примерак овог закона.

Претседник др. Љубомир Томашић: Овај извештај Министра финансија прима се на знање.

Изволите, господо сенатори, саслушати даљне поднеске.

Секретар др. Ђура Котур (чита): Сенатор г. Јован Бањанин својом преставком од 17 октобра о. г. извештава Сенат, да је по тужби г. Већеслава Вилдера осуђен од стране Среског суда за град Београд на три месеца затвора, условно на годину дана, због речи изговорених у седници Сената од 25 марта о. г. и пошто налази, да је тиме извршена повреда имунитета, моли Сенат, да овај случај достави Имуниетском одбору.

Претседник др. Љубомир Томашић: Ова ће се претставка упутити Имуниетском одбору да би он поднео Сенату свој извештај и предлог ради доношења начелне одлуке о овом питању.

Изволите, господо сенатори, чути извештај Одбора за молбе и жалбе о раду у овом сазиву. Према обичају молим г. известиоца Одбора за молбе и жалбе г. сенатора др. Јосипа Немеца да тај извештај прочита.

Известилац др. Јосип Немец: Господо сенатори, дозволите да вам поднесем извештај о раду Одбора за молбе и жалбе и пошто је тај извештај поднесен писмено, ја ћу га прочитати. (Чита):

ИЗВЕШТАЈ

ОДБОРА ЗА МОЛБЕ И ЖАЛБЕ СЕНАТА КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

Одбор за молбе и жалбе Сената Краљевине Југославије објављује, у смислу § 82 Закона о пословном реду у Сенату одлуке по појединим молбама и жалбама, које је донео у редовном сазиву Сената за 1935/36 г. на своје три одборске седнице од 27 и 28 марта 1936 године.

Одбор је донео своје одлуке по 240 молби и жалби, и то:

I	Молбе и жалбе упућене појединим Министрима на надлежност и о томе извештене странке	92
II	Молбе и жалбе упућене појединим министрима на мишљење	41
III	Молбе и жалбе упућене појединим одборима на надлежност	14
IV	Молбе и жалбе по којима је Одбор донео своје коначне одлуке и о томе известио странке	39

V	Молбе и жалбе које је Одбор прогласио за беспредметне	28
---	---	----

VI	Молбе и жалбе за које су тражена поново мишљења г.г. министара	14
----	--	----

VII	Молбе и жалбе упућене надлежним властима да овере потписе молиоца	6
-----	---	---

VIII	Молбе и жалбе упућене г.г. сенаторима на реферисање	4
------	---	---

IX	Молбе за које су тражена <u>потребна документа</u> 2 Свега предмета 240	240
----	--	-----

На својој одборској седници од 18 октобра 1936 год. Одбор је донео своје одлуке по 40 молби и жалби и то:

I	Молбе и жалбе упућене појединим министрима на надлежност и о томе извештене странке	4
---	---	---

II	Молбе и жалбе упућене појединим министрима на мишљење	9
----	---	---

III	Молбе и жалбе по којима је Одбор донео своје коначне одлуке и о томе известио странке	20
-----	---	----

IV	Молбе и жалбе које је Одбор прогласио за беспредметне	5
----	---	---

V	Молбе и жалбе упућене г.г. сенаторима на реферисање	2
	Свега предмета	40

Из напред наведеног види се да је Одбор за молбе и жалбе Сената Краљевине Југославије у редовном сазиву Сената за 1935/36 г. сдржао 4 одборске седнице, на којима је донео наведене одлуке по појединим молбама и жалбама.

Одбор је донео свега 280 одлука, и то:

I	Молбе и жалбе које је Одбор прогласио за беспредметне	33
---	---	----

II	Молбе и жалбе упућене појединим министрима на надлежност	96
----	--	----

III	Молбе и жалбе упућене појединим министрима на мишљење	50
-----	---	----

IV	
Молбе и жалбе упућене појединим одборима на надлежност	14
V	
Молбе и жалбе упућене надлежним властима да овере потписе молилаца	6
VI	
Молбе и жалбе по којима је Одбор донео своје коначне одлуке и о томе известио странке	59
VII	
Молбе и жалбе упућене гг. сенаторима на реферисање	6
VIII	
Молбе и жалбе за које су тражена поново мишљења гг. Министара	14
IX	
Молбе и жалбе за које су тражена потребна документа	2
Свега предмета 280	

Коначно се предлаже, да се сви предмети, који се налазе у поступку, пренесу у наредно заседање.

Бр. 174

18 октобра 1936 г.
Београд.

Секретар-известилац,
Др. Јосип Немец, с. р.

Претседник Одбора
А. Шола, с. р.

(М. П.)

Чланови:

Пав. И. Вујић, с. р.
Стеван Михалцић, с. р.
Др. И. Алкалај, с. р.
Васа Богојевић, с. р.

Господо сенатори, догде сте чули извештај о нумеричном стању. А сада дозволите да вам са неколико речи прикажем рад тога Одбора. Задатак Одбора за молбе и жалбе један је од најделикатнијих, а то због тога што се поднесцима обраћају на Парламент она лица која су своје захтеве већ спровела по свима компетентним надлештвима и нису успела са својим захтевима, и такви поднесци долазе на претрес и решавање код Одбора за молбе и жалбе. Свакако је врло тешко да се удовољи захтевима који су већ били недовољно решени код надлежних власти, које су то имале да решавају на основу позитивних закона. Но догађа се да Одбор пронађе да имаде ипак разлога и темеља у правичности да се становитим захтевима удовољи. Неприлика је код тога у томе што свако такво позитивно решење захтега и у финансијску страну, па осим тога што треба да се добије пристанак надлежног ресорног Министра, треба да своју сагласност даде и Министар финансија да би се могло оживотворити оно што Одбор држи да би било оправдано. Овако комплицирани поступак спровео је Одбор по својој савести, просудивши и испитавши сваки поједини случај и Одбор држи да је нашао право решење, а

уколико се није могло удовољити сваком поједином захтеву лежи кривица само до тога што нема довољно финансијске могућности да се свакоме захтеву удовољи.

Молим гг. сенаторе да изволе овај извештај узети до знања.

Претседник др. Љубомир Томашић: Прима ли Сенат извештај Одбора за молбе и жалбе у овоме сазиву на знање? (Прима). Објављујем да је овај извештај примљен на знање.

Господо сенатори, ја сам примио два упита од господо сенатора, који су постављени тачно у смислу прописа нашег Пословног реда, па сматрам својом дужношћу да данас, јер је ово последња седница овога Сазива, на та питања одговорим.

Прво питање је поставио г. сенатор Јован Бањанин и оно гласи овако (чита):

ГОСПОДИНЕ ПРЕТСЕДНИЧЕ,

Обавештен сам да је Министар саобраћаја г. др. Мехмед Спахо актом од 19 септембра 1936 год. отказао Сенату Краљевине Југославије садашње просторије за пролеће 1937 год. У том акту Господин Министар каже, да је Сенат „усељен” у зграду Министарства приликом свог оснивања „када се моментано није могла наћи погодна просторија за исти”. Осим тога Господин Министар упућује Сенат да се „Довршењем нове скупштинске зграде створила могућност пресељења Сената”.

Сенат Краљевине Југославије није ушао у своје данашње просторије као станар Господина Министра саобраћаја. Он је одлуком позваних фактора добио те просторије у једној државној згради, као за сад најподесније за његов рад. Никаквим отказом не може Сенат бити уклоњен из ових просторија, него опет само одлуком позваних фактора, који су дужни да се претходно побрину за друге просторије. Зато Господин Министар саобраћаја није био овлаштен да откаже просторије Сенату. Још мање је компетентан да упућује Сенат у нову скупштинску зграду. О том би могло донети одлуку само Народног преставништво уз сагласност других позваних фактора.

Господин Министар саобраћаја, упућујући акт Претседништву Сената, морао је логички веровати да би имао право и на даље законске мере против Сената, па чак и на то да проведе његову деложацију. По истом праву и по истој логици могло би н. пр. и Министарство пољопривреде отказати стан целом низу министарстава, и у крајњем случају извршити њихову деложацију.

У овом акту Господина Министра саобраћаја не могу да видим друго до покушај да се понизи Сенат Краљевине Југославије и да се нахуди његову угледу и достојанству. Зато сам слободан, Господине Претседниче, да Вам у смислу § 49 Закона о пословном реду у Сенату упутим питање:

Шта сте учинили и шта намераваате учинити да се сачува углед Сената против оваквог покушаја, који је утолико тежи, што је то први акт новоименованог члана Сената према Дому у који је ушао. Београд, 17 октобра 1936 год.

Јово Бањанин, с. р.
сенатор.

На овај упит, ја имам да одговорим следеће: Када сам добио овај отказ г. Министра саобраћаја, ја сам на тај отказ и одговорио. За тачну информацију дозволите ми да прочитам допис г. Министра саобраћаја, као и мој одговор њему.

Г. Министар саобраћаја упутио ми је 19 септембра ово писмо (чита):

Господине Претседниче,

Господин Министар пошта, телеграфа и телефона својим актом бр. 53858 од 7 септембра т. г., чији препис прилажем, обратио ми се и тражи, да се до пролећа 1937 године има иселити Одељење за грађење железница подручног ми Министарства из зграде Министарства пошта, где се сада налази.

Да бих изашао у сусрет захтеву Господина Министра пошта, потребно је, да ми се за смештање Одељења за грађење железница ослободите просторије, које сада заузима Сенат.

Зграда, у којој се налази Министарство саобраћаја са Генералном дирекцијом државних железница, подигнута је за потребе истих зајмом код Државне Хипотекарне банке. Ануитет за зајам плаћа се из прихода државних железница. Сенат је усељен у зграду министарства приликом свог оснивања, када се моментано није могла наћи погодна зграда за исти. Ово усељење тешко је погодило установе и јединице Министарства саобраћаја и Генералне дирекције, које су делом притешњене и збијене у преосталим просторијама, а делом смештене ван ове зграде.

Сада, када су се прилике побољшале и када се довршењем нове скупштинске зграде створила могућност пресељења Сената, ја Вас молим, Господине Претседниче, да се постарате за просторије у којима би се сместио Сенат и да заузете просторије ослободите за смештање Одељења за грађење железница, које се иначе нема где сместити, јер за смештање у приватним зградама, потребно је имати кредита у буџету, а Министарство га нема.

Сем тога, интереси службе захтевају, да ово Одељење, сада када су на дневном реду грађења многих нових железничких пруга, буде у мојој непосредној близини.

Изволите, Господине Претседниче, и овом приликом примити уверење о мом особитом поштовању.

Министар саобраћаја,
Др. М. Спахо, с. р.

На овај допис, ја сам 25 септембра одговорио г. Министру саобраћаја следећим својим дописом:

Господине Министре,

Потврђујем примитак Вашег дописа од 19 овог месеца бр. 101451/36 Генералне дирекције државних железница са прилогом и истовремено ми је дужност да Вам скренем пажњу на следеће чињенице:

Код оснивања Сената Претседник владе му је доделио на употребу данашње просторије у државној згради, у којој се налази и део подручног Вам Министарства.

Кад се је наставило са грађењем нове скупштинске зграде, ја сам настојао да се обезбеде у њој и просторије за Сенат, али нисам успео, а садашњи Господин Претседник владе ми је једном згодом обећао да ће настојати да Сенат добије своју нову зграду.

Између Министарства саобраћаја и Сената у погледу ових просторија нити постоји нити може постојати какав уговорни или уговору слични однос који би се могао разрешити или отказати; а уз то Сенат нема буџетске могућности ни за градњу нове зграде ни за плаћање кирије у приватним зградама.

Коначно зграда у којој се налазе Министарство саобраћаја и Сенат, државна је зграда без обзира на то из које се државне касе плаћају ануитети зајма учињеног за градњу и држава им је ту зграду дала на употребу.

Потпуно разумем настојања и Ваша и Господина Министра пошта, телеграфа и телефона, али ради свега горе изложеног сматрам да нема права а немам ни могућности да Вашој, у споменутом допису израженој жељи, самовласно удовољим.

Изволите примити, Господине Министре, и овом приликом уверење о мом одличном поштовању.

Претседник Сената,
Др. Љ. Томашић, с. р.

О овој преписци, ја сам сматрао својом дужношћу да известим и г. Претседника Краљевске владе писмено, а уз прилог ових дописа.

После тога писменог извештавања, ја сам имао прилике да о тим стварима усмено говорим са г. Претседником Краљевске владе. И г. Претседник Краљевске владе, том згодом, признао ми је потпуно оправданим правно становиште моје у овоме погледу и поново ми је нагласио како је његова жеља да питање просторија за Сенат дефинитивно реши на тај начин, да се чим пре буде могуће приступи градњи једне зграде, која ће одговарати потребама, угледу и интересима Сената.

Толико сам имао на ово питање да одговорим. Питам господина питаача је ли задовољан овим одговором?

Јово Бањанин: Ја сам задовољан са одговором г. Претседника Сената, само сам дужан овом приликом да кажем, да ће овај Сенат бити дужан да се сам заштити од сличних нападаја какве је овога пута на њега учинио г. др. Мехмед Спахо.

Претседник др. Љубомир Томашић: Други упит који сам добио јесте упит сенатора г. Милана Поповића и другова.

Тај упит гласи овако: „Господине Претседниче, На основу чл. 68 Устава и § 71 Закона о пословном реду у Сенату част нам је поставити ово питање са изричним молбом, да нам изволите на њега дати усмени одговор још у овом сазиву Сената.

1) Да ли Вам је, Господине Претседниче, познато да је господи сенаторима на дан 9 октобра ове године о двогодишњици смрти Блаженопочившег Краља Алесандра I Ујединитеља путем репресивних мера полицијских власти спречен одлазак на Оплепац, куда су господа сенатори у друштву са народним посланицима пошли да изврше дужност пијетета према Великом Краљу;

2) Да ли сте вољни, Господине Претседниче, да испитате овај случај код надлежних власти и да узмете у заштиту Уставом зајемчена права сенатора у њиховом слободном кретању?

Молећи Вас, Господине Претседниче, да на првој седници кад буде Сенат сазван у заседање изволите на ово питање дати свој усмени одговор,

изволите и овом приликом примити уверење о нашем особитом пзоштовању.

Сенатори:

Милан Л. Поповић, с. р.,
 Јово Бањанин, с. р.,
 Др. Урош Круљ, с. р.,
 Др. Анђелиновић, с. р.,
 Томо Ковачевић, с. р.,
 Др. Иво Мајстровић, с. р.,
 К. Радовановић, с. р.,
 Милутин Драговић, с. р.,
 Дака Поповић, с. р.,
 Др. Саво Љубибратић, с. р.,
 Др. Васо Глушац, с. р.,
 Љуб. Видаковић, с. р.,
 Војислав Протић, с. р.,”

На овај упит одговарам следеће: О инциденту, о коме говори овај упит, није ми службено ништа познато. Ја знам само то, да сам 8 о. м. био обавештен са надлежне стране, да ће 9 овог месеца бити резервисан одлазак на Оплепац до 4 часа после подне, и био сам умољен да скренем на то пажњу господи сенаторима који мисле тамо ићи, јер да би могли доживети неугодности. Ја сам ту дужност, у колико сам могао, овде у Сенату и учинио. Како, међутим, по самом овом садржају упита изгледа да су можда органи јавне безбедности прекорачили и дозвољене границе и евентуални обзир према господи сенаторима, ја сматрам својом дужношћу да садржај овог упита доставим надлежном Министру, с молбом да поведе истрагу и да о томе извести Претседника Сената, који ће засигурно онда првопотписаног од господе питача известити о томе одговору.

Молим господина сенатора да изволи изјавити, да ли се задовољава овим мојим одговором?

Милан Поповић: Молим за реч.

Претседник др. Љубомир Томашић: Има реч сенатор г. Милан Поповић.

Милан Л. Поповић: Господе сенатори, Клуб сенатора и народних посланика Југословенске националне странке решио је да на дан друге годишњице смрти Блаженопочившег Краља Александра пошаље своје изасланство на Оплепац, да се покљони Његовом светлом гробу и положи венац у знак дубоког пијетета. Већ у очи дана поласка, г. Претседник Сената, како је сам овде изјавио, добио је службено обавештење: да сенатори и народни посланици неће моћи отићи на Оплепац, јер је тога дана тамо парастос искључиво фамилијарног карактера. Шеф Опште полиције Управе града г. Драги Јовановић, посетио је прво Народну Скупштину, а затим нас овде у Сенату, у петак, 9 октобра пре подне, извештавајући нас да не можемо све до 15 часова опште кренути из Београда, јер ће целокупни колски саобраћај из Београда до Опленца бити до тога часа обустављен, и да ћемо, ако будемо кренули пре тога времена, имати неугодности од стране полицијских органа на самом друму. Тај исти шеф Опште полиције, г. Јовановић, наредио је шоферу аутобуса који је чекао пред зградом Народне скупштине да се оданде има одмах удаљити, јер да не може возити господу народне посланике. На тај начин било је народним посланицима онемогућено да се одвезу порученим аутобусом до Опленца. Сенатори и народни посланици кренули су, и поред свих тих опомена, за Оплепац, са венцем намењеним Краљу Мученику, у 11 часова, и стигли у Раљу у 12 часова. Кад смо

стигли у Раљу, 35 километара од Београда, били смо одједном на друму заустављени од шефа саобраћајне полиције Управе града Београда г. Јовића, под изговором, да је, услед наређења виших власти, обустављен сваки саобраћај до Опленца. Међутим, ми смо видели из кафане, у коју смо се били повукли, да су испред нас пропуштени аутомобили господе министара који су ишли из Београда за Оплепац, па чак и један путнички аутобус са приватним путницима. Видећи то, могли смо констатовати да стварно није постојао разлог који нам је у Сенату навео шеф Опште полиције г. Јовановић: да ће колски саобраћај на друму у то време бити обустављен, и да је парастос на Опленцу строго фамилијарног карактера. На протест народних претставника да они иду у нарочитој мисији да положи венац на гроб Краља Мученика, и да полицијски органи немају законског основа да спрече слободно кретање народних претставника, шеф саобраћајне полиције Управе града Београда г. Јовић, је наредио жандармеријским органима да блокирају друм, стварајући тако једну блокирану зону помоћу оружане силе, и препречујући нам пут са 14 жандарма под оружјем. Ми смо били оваквим изненадним репресивним мерама лишени права даљег слободног кретања, и наша лична слобода, зајемчена Уставом, била је на тај начин угрожена.

За овакве репресивне полицијске мере није, међутим, постојао никакав оправдани разлог, јер је парастос на Опленцу у то доба — 12 и по часова — био већ завршен, и сви учесници вратили су се већ у Београд; али г. Јовић, на наше поновно инсистирање да нас пусти да продужимо пут за Оплепац, ипак није хтео да нас пропусти. Протествовали смо, наводећи да се пропуштају други, па чак и приватна лица у приватним аутобусима; али нам то ништа није помогло. Ми смо морали стајати на отвореном пољу пуна три сата, под хладноћом и кишом, немогући убедити полицијску власт да је та њега мера противу нас незаконита и потпуно неоправдана. Ми смо се ипак покорили наредби шефа саобраћајне полиције Управе града Београда, иако он на том сектору, који је изван реона Управе града, није био у праву да врши полицијску власт. Али, шеф саобраћајне полиције ипак је сутрадан казнио шофера аутобуса који је возио народне претставнике са 150.— динара новчане казне, а шофера Сената са 500.— динара новчане казне и 10 дана затвора. И овај његов акт потпуно је незаконит.

Ми смо се повукли са блокираног терена у једну оближњу кафану, да онде сачекамо 16 часова, када нам је стављено у изглед да ћемо моћи продужити пут за Оплепац. У том чекању утврдили смо да је неколико министарских аутомобила из Београда пропуштено кроз блокирану зону, па чак и један аутобус препун приватних путника. Из тога смо с правом закључили да целокупни колски саобраћај стварно и није био обустављен, већ да се та изузетно строга мера извршује једино над нама члановима Народне претставништва. Стога смо кренули из кафане поново до блокиране зоне и енергично тражили, да и нас пропусте као и ове друге пред нама. Али то све није помогло. Стигосмо до Раље, „а од Раље никуд даље”. Иако смо шефа саобраћајне полиције г. Јовића упозоравали да нема права нити икаквог законског ослонаца да лишава народне претставнике права у њиховом слободном кретању и да законске прописе има да

примењује за сво грађанство подједнако, он се извињавао да је само нижи чиновник и да је та наредба потекла од виших државних власти. За време тог објашњавања стигли су аутомобилима француски војни аташе са венцима Претседника Француске Републике и француске владе, затим француски опуномоћени Министар и посланик на нашем Двору гроф Дампијер са госпођом; чехословачки војни аташе, бугарски опуномоћени Министар и посланик на нашем Двору г. Карацов са венцем краља Бориса; командант града Београда армиски генерал г. Војислав Томић са госпођом, начелник Главног генералштаба генерал г. Недић са командантом ваздухопловства генералом г. Симовићем и још многи други, који услед ове блокаде такође нису могли да наставе пут. Жанدارмерија је под пушком и даље ревносно запретила пут свима ходочасницима и нико није могао услед укоченог саобраћаја и ових неоправдано предузетих полицијских мера да крене напред. Тако смо сви ту на киши и хладноћи провели пуна три сата на друму, лишени права слободног кретања. И народ који се око нас скупљао и претставници страних држава, заједно са поменутим генералима, у чуду су се питали каква се то несрећа десила, кад је мобилисана толика оружана сила. Призор је био стварно саблажњив и за нас и за онде окупљени народ и за претставнике страних држава, који су с нама заједно тај призор до краја посматрали. Очи и уши страног света имали су прилике да се на лицу места увере о тиранији полицијских власти и да ин флагранти утврде повреду Устава и закона.

Снажнију изражајност тираније над члановима Народног претставништва ниједан режим до сада ни у једној земљи није показао као овај у овој прилици. Тек 10 минута пре 17 часова дато нам је на знање, да можемо кренути даље. Нешто пре нас пропустили смо испред себе дипломатију, али кад је за њима кренуо своја кола командант места и начелник Главног генералштаба, шеф саобраћајне полиције г. Јовић поново их је задржао и спречио да пређу блокирану зону. У сумрак стигли смо на Оплепац и положили венац на гроб Краља Мученика. То је доживљај сенатора и народних посланика, претставника страних држава и највиших претставника војске на дан смрти Краља Мученика. Само замрзла савест могла се срозати донде, да према сенаторима и народним посланицима примени овакве незаконите, противуставне и ничим неоправдане мере у тренутку, кад се врши дужност пијетета према једном Краљу који је Свој живот жртвовао за добро и величину свога народа. Овај пример најјасније доказује како замишља данашњи режим прогресивну демократизацију и како је примењује на делу. То најбоље доказује какво поштовање одају према члановима парламента ти проповедници парламентаризма, који широм целе земље од збора до збора истичу себе као једине претставнике демократије и парламентаризма. Али се варају они који су овај призор на дан смрти Краља Мученика инсценирали, ако мисле да су на тај начин успели да понизе сенаторе и народне посланике. И пред народом и пред претставницима страних држава, који су овај срамни призор до краја посматрали и били му с нама заједно изложени, осрамоћене су и жигосане само оне савести које су и ове године, као и прошле, покушале да спрече народне претставнике у одавању пијетета према Мученику на Оплепцу.

Овај Дом, основан од Њега, наћи ће и поред

свих тих шикана у југословенској националној мисли ону идеју водиљу и оно упориште из кога ће бранити и своју политичку идеологију и чувати пијетет према Краљу Мученику одано и верно.

Са одговором Господина Претседника Сената ја сам задовољан:

Претседник др. Љубомир Томашић: Господо сенатори, још ми је био достављен један упит господина сенатора Бањанина на Претседника Краљевске владе. Ја сам тај упит, који сам добио у суботу предвече, одмах упутио г. Претседнику Владе. Како ме је г. Претседник Владе известио, он је о пријему тога питања тек јуче пре подне обавештен, тако да му је недостајало материјалне могућности да данас на последњој седници овога сазива одговори онако како је то била његова жеља. И због тога је изјавио г. Претседник Владе да ће на једној од првих седница нашег новог сазива одговорити на то питање и то с једноставног разлога што му је недостајало времена да може да нас на ово питање да одговори.

Јован Бањанин: Молим реч по § 37 Пословника.

Претседник др. Љубомир Томашић: Реч има сенатор г. Јово Бањанин.

Јован Бањанин: Господо сенатори, овај изговор г. Претседника Владе не могу никако да примим на знање и констатујем да је он у сукобу и са државним Уставом и са Законом о пословном реду у Сенату. Никакви разлози не постоје ради којих г. Министар Претседник не би требао да ми одговори у данашњој седници, а он је по закону о пословном реду дужан да ми данас одговори. Ја ћу вам то одмах доказати Пословником.

Ја сам то питање ставио 17 о. м., а по Пословнику довољно је било времена да га ставим и јутрос и да г. Министар Претседник опет буде дужан да ми одговори на то питање; јер ако се на данашњој седници не одговори на то питање, онда ово питање не постоји више. По § 49 Пословника, пре прелаза на дневни ред, сенатори чине кратка питања на Претседништво, ако су их раније предали писмено Претседништву. После овога Министри одговарају на кратка питања која им буду упутили сенатори. За питања постављена Претседништву тражи се да буду раније поднета, а питања на чланове Владе могу бити постављена непосредно уочи саме седнице. По § 71 Пословника Министри одговарају на питања која се на њих писмено упуте. Министар одговара на њих писмено истим путем, ако питач није изрично изјавио жељу да му се одговори усмено. Усмени одговори дају се на почетку седнице, пре прелаза на дневни ред. Министри су дужни дати на њих одговоре у истом сазиву.

Господо сенатори, ово је последњи дан овога сазива; и ако г. Министар Претседник не одговори данас на ово питање, онда оно више и не постоји и не може да ми одговори у једној од идућих седница другог сазива. Претседник Владе дужан је по пословном реду да ми одговори на данашњој седници на питање. Ако не одговори, онда значи да бежи да да одговор на ово питање. Јер ја имам права да тражим да се питање, које сам поставио, овде прочита. Питање гласи: зашто Претседник Владе и зашто Министарски савет није извршио овлашћење које му је Народно претставништво дало, да до 1 октобра ове године поднесе предлоге уредаба са законском снагом о Закону о штатми и о Закону о зборовима и договорима. За тај посао не треба Претседнику Владе тражити никаквих

података, и он је дужан свакога часа да одговори. Ја утврђујем да је по § 71 Пословника г. Претседник Владе дужан дати одговор у истом сазиву. Ово је последњи дан — ја то понављам — овога сазива, и, ако г. Претседник Владе данас не да одговор, онда то значи да он из разумљивих разлога бежи од одговора. (Др. Грга Анђелиновић: Нека се стави на гласање да ли је повређен Пословник!)

Претседник др. Љубомир Томашић: Ја сам дао једно обавештење о ономе што ми је г. Претседник Краљевске Владе казао на овај упит. (Милан Поповић: Обично претседници Владе дају на питање непосредно обавештење). Ја сам ово обавештење дао, и на то обавештење онај господин сенатор, који даје упит, има права да каже своје мишљење. О овом обавештењу нема никаквог гласања, из једноставног разлога што ја не могу дати одговор на питање, које није било на мене стављено и мени упућено. (Јован Бањанин: Ја молим да се прочита питање). Питање не могу дати прочитати, јер није било постављено на мене, него је преко мене упућено на Претседника Краљевске Владе. (Др. Грга Анђелиновић: Али је повређен Пословник).

Господо, о повреди Пословника расправља се онда ако је сам Претседник повредио Пословник. (Јован Бањанин: Свако може повредити Пословник). Ви сте, господине сенаторе, констатовали што је ваше мишљење. (Јован Бањанин: Али и овај одговор за мене је довољан и не треба другог).

Господо сенатори, као што вам је познато, ова наша данашња седница последња је у овом редовном сазиву и она ће се, нешто доцније, према Уставу закључити Указом Краљевских Намесника. Пре него што би се Указ прочитао, слободан сам да вам предложим, с обзиром на досадашњу парламентарну праксу, да пренесемо за рад у идући редовни сазив све нерешене предмете, који се налазе у Одбору за молбе и жалбе и у Имунитетском одбору. Сви остали предмети, који су били поднесени у овоме сазиву, имали би се, према нашем Пословнику, угасити.

Прима ли Сенат овај мој предлог? (Прима) Пошто Сенат прима, објављујем да ће се наведени предмети пренети за рад у идући сазив, а сви остали ће се угасити.

Како сам малочас напоменуо, да је ова седница последња у овоме сазиву и пошто данашњи записник не можемо читати у идућем сазиву, част ми је умолити Сенат за овлашћење, да могу потписати записник данашње седнице заједно са дежурним секретаром г. др. Котуром. Слаже ли се Сенат са овим мојим тражењем, које је такође у духу досадашње парламентарне праксе? (Слаже). Објављујем, да је Сенат са мојим предлогом сагласан. (Павле Вујић: Господине Претседниче, било је још једно питање које сам ја упутио г. Министру унутрашњих послова). Није ми познато, јер га нисам примио. (Павле Вујић: Примио га је г. Потпретседник др. Плој). Ваше је питање послано г. Министру унутрашњих послова. (Павле Вујић: Али нисте одговорили на њега). То питање није било постављено на мене. (Павле Вујић: То је исто тако као и питање г. Бањанина). Господине сенаторе, на питања која нису постављена на мене као Претседника, ја не одговарам, него дотични ресорни министри. У случају питања г. Јована Бањанина ја сам саопштио само оно што ми је казао

г. Претседник Министарског савета. Друго нисам овлашћен да говорим. Не могу нити мериторно да одговорим, а нити могу рећи што ће и када ће одговорити ресорни министар. (Јован Бањанин: Господине Претседниче, Ви сте могли упозорити господина Претседника владе да је он по Пословнику дужан да одговори на моје питање још у овом сазиву. У допису који сам упутио г. Претседнику владе означен је баш онај параграф на који сте се Ви позвали, а исто тако је означен и у допису у погледу питања г. Вујића. (Томо Јалжабетић: А што је са мојом интерпелацијом из године 1935?). Она је била обновљена. Ја сам пожуривао одговор код ресорног министра, али он ми још није изјавио да ли може да одговори. (Јалжабетић: Ко је сада крив?) Г. Министар није ми јавио ни писмено ни усмено да ли је приправан да одговори на Вашу интерпелацију. (Јалжабетић: Г. Министар мени каже: ја не могу одговарати на интерпелацију, кад није стављена на дневни ред, а Ви ми кажете: ја не могу ставити на дневни ред, кад ми ресорни министар није јавио да ли ће да одговори! Ви имате да ставите интерпелацију на дневни ред и да о том обавестите ресорног министра). Ја сам своју дужност извршио.

А сада, господине сенатори, изволите саслушати Указ Краљевских Намесника, који ће прочитати г. Министар унутрашњих послова.

Министар унутрашњих послова др. Антон Корошец (чита):

У ИМЕ
ЊЕГОВОГ ВЕЛИЧАНСТВА
ПЕТРА II

по милости Божјој и вољи народној
Краља Југославије
КРАЉЕВСКИ НАМЕСНИЦИ

На предлог Министра унутрашњих послова а по саслушању Министарског савета и на основу чл. 32 и 60 Устава, решили су и решавају:

Да се седнице Сената сазване указом од 19 октобра 1935 године у редован сазив за 20 октобар 1935 године и отворене указом од 6 новембра 1935 године, закључе читањем овог указа, и да се Сенат сазове у редован сазив за 20 октобар 1936 године.

Министар унутрашњих послова нека изврши овај указ.

15 октобра 1936 године
Београд.

Павле, с. р.
Др. Р. Станковић, с. р.
Др. И. Перовић, с. р.

Министар унутрашњих послова
Др. Корошец, с. р.

Претседник Министарског савета
и Министар иностраних послова
Др. М. М. Стојадиновић, с. р.

Министар унутрашњих послова,
Др. Корошец, с. р.

Министар саобраћаја,
Др. Спахо, с. р.

Министар без портфеља,
Др. Шефкија Бехмен, с. р.

Министар пољопривреде,
С. Станковић, с. р.

Министар правде,
Др. Н. Суботић, с. р.

Министар трговине и индустрије
Врбанић, с. р.

Министар грађевина,
Др. Кожул, с. р.

Министар шума и рудника,
Б. Јанковић, с. р.

Министар просвете,
Доб. Стошовић, с. р.

Министар финансија,
Летица, с. р.

Министар пошта, телеграфа и телефона,
Др. Калуђерчић, с. р.

Министар без портфеља,
Др. Крек, с. р.

Министар војске и морнарице
армиски ђенерал,
Љубомир Марић, с. р.

Министар без портфеља,
В. Ђорђевић, с. р.

Министар физичког васпитања народа и
заступник Министра социјалне политике
и народног здравља
Др. Роговић, с. р.

(Читање Указа саслушали су господа сенатори стојећи и пропратили узвицима: Живео Краљ!)

Претседник др. Љубомир Томашић: Пошто је овим закључен редован сазив, данашњу седницу закључујем, а идућа ће се одржати, према прочитаном Указу, и нашем Пословнику, сутра, 20 октобра, у 9 часова пре подне.

Седница је закључена у 10.30 часова.

П р и л о з и

ИНТЕРПЕЛАЦИЈА

сенатора Инж. Даке Поповића на Министра шума и рудника — о питању потписивања уговора о електрификацији Новог Сада између Грађанског електричног д. д. и Министра шума и рудника

ГОСПОДИНЕ МИНИСТРЕ,

Још 1933 године поднео сам у Сенату законски предлог о регулисању цена електричне енергије. Поднео сам га зато, што је ова важна грана нашег привредног живота препуштена у великом делу наше земље слободној игри снага у којој игри потрошачи стоје потпуно беспомоћни према власницима електричних централа.

Од 1929 године, када је привредна криза захватила и нашу земљу, на дневном су реду жалбе и јавни протести грађана у оним крајевима Краљевине Југославије у којима су цене електричне енергије несразмерно високе. Од стране надлежних до данас се није ништа предузело, како би се узроци и оправданост тих жалби испитали. Од свију крајева најбеднију слику у погледу електрификације пружа Дунавска бановина. Нема краја у Европи где би тако народ скупо плаћао струју, као што је то случај са становништвом Дунавске бановине. То немогуће стање сам у своје време приказао у свом образложењу, које сам приложио пом. законском пројекту и не желим га стога и овом приликом понављати. У своје време цео Сенат се заложио за то, да од мог предлога постане закон. Не побијајући ни један навод, нити податке наведене у мом образложењу, ни раније владе, па ни садашња, не чине ништа да се тако важно питање, као што је планска електрификација, крене са мртве тачке. Видевши такав став надлежних према овом питању, ја сам ограничио свој рад и своју акцију на електрификацију Новог Сада и околине, одакле би се с временом могао наставити план и на цео крај нашег северног Подунавља. Проблем сам поставио на истоветну основу, како га је поставила у своје време Дравска бановина, која је помоћу државног рудника „Велење”, за кратко време успела да доврши планску електрификацију целе Дравске бановине. Рудник у сремском Врднику, са својом електричном централом, био би основа за електрификацију Подунавља. Обратио сам се стога, у име новосадских грађана удружених у Грађанско електрично д. д., тадашњем Министру шума и рудника г. Улманском, који је схватио значај наше акције и ставио нам услове и цене под којима би држава давала електричну енергију Новом Саду и околини. Нажалост, он је набрзо изашао из владе, те сам најзад могао да наставим и окончавам преговоре тек код бив. Министра шума и рудника г. Стефановића који је, после потребног испитивања и проучавања ствари и на лицу места, потписао концепт уговора. Остале су да се изврше још чисто формалне административне ствари, које сам очекивао од Вас да ћете их окончати. Иако је уговор између Грађанског електричног д. д. и Министарства шума и рудника, односно Дирекције рудника у Сарајеву, састављен по узору „Веленског мостарског” и Иришког уговора, те у њему нема никаквих других одредаба, које не би имали и сви ранији уговори, склопљени у исте сврхе, Ви

сте, Господине Министре, нашли за сходно, да тај уговор пошаљете Врховном државном правобраниоштву, које је после проучавања од неколико месеци доставило најзад своје примедбе. Од тог доба је протекло неколико месеци, а Ви нисте молиоца известили о тим примедбама. Ја сам другим путем дошао до тих примедба Врховног државног правобраниоштва, које је унело такве услове какве ни једним ранијим сличним друштвима нису постављани. Наш правни референт предложио нам је, да се све примедбе Врховног државног правобраниоштва ипак могу примити, и ја сам саобразио наш првобитни уговор тим примедбама и поднео Вам тако саображен нацрт пре неколико месеци на даљи поступак. Унаточ мојим и писменим и личним интервенцијама, Ви сте изјавили, да нисте вољни и потписати тај уговор. Природно је, да се за судбину тога уговора живо интересује грађанство града Новог Сада и околине, а нарочито они многобројни деоничари Грађанског електричног д. д., и ја сам Вашим поступком стављен у тај положај, да им морам одговорати како ствари са уговором стварно и стоје, а то је, да Ви нећете да потпишете тај уговор. Све дотле, док ми не дате, Господине Министре, неке друге разлоге, ја сам, нажалост, принуђен, да свакоме ко се за његову судбину занима, слично одговорим.

Ви морате увидети, Господине Министре, да мени, као покретачу акције за електрификацију Новог Сада и околине, не преостаје друго, него да се користим својим правом које ми пружа Земаљски Устав и Закон о пословном реду у Сенату, те да Вам упутим ову интерпелацију и да Вас запитам:

1) Који Вас разлози руководе да нећете да потпишете горе поменути уговор?

2) Да ли сте свесни све одговорности, коју примате на себе даљим одлагањем потписа уговора, као и оне материјалне штете, коју подноси грађанство града Новог Сада и околине због Вашег неразумљивог става према овој и по народ и по државу корисној акцији?

Упућујући Вам ову интерпелацију, ја Вас молим, Господине Министре, да јој, обзиром на њену важност, дате првенство испред раније поднесених интерпелација у Сенату.

29 маја 1936 год.

Београд.

Сенатор-интерпелант,
Инж. Дака Поповић, с. р.

ИНТЕРПЕЛАЦИЈА

сенатора Др. Алберта Крамера на Министра војске и морнарице — поводом изјава Министра без портфеља Др. Миха Крека, даним на збору у Гросупљу.

ГОСПОДИНЕ МИНИСТРЕ,

У недељу 4 октобра члан Краљевске владе и Министар без портфеља, г. др. Миха Крек одржао је у Гросупљу, срез Љубљана околина, један од својих обичајних недељних политичких говора у којима сматра за своју главну задаћу да систематски напада, клевета и ружи југословенску мисао и њезине поборнике међу Словенцима. Међутим

овога пута г. Крек у својој партизанској страсти ишао је тако далеко, да је у своја политичко-партијска разрачунавања увукао и нашу народну војску и то на начин који је досада јединствен у нашој политичкој историји. До сада се није нашао своје одговорности свестан политичар, а камо ли члан Краљевске владе, који би се на такав начин усудио грешити против битних интереса наше земаљске одбране. Према сагласном извештају љубљанског органа ЈРЗ „Словенца“ и „Словенског дома“ г. Крек у Гросупљу нападајући југословенске националисте говорио је ово:

„Ти генерали без војске говоре да су националисте. Међутим за време кад смо имали генералске владе, кад није било ни јавне ни парламентарне критике, они су магazine наше народне војске место да их у тим годинама коњуктеуре напуне и снабде, испразнили тако, да би наши момци и људи у случају нужде морали на ратиште у шширима и гуњевима. Ако је то национализам, онда је националиста сваки пропалица.“

Орган Господина Министра унутрашњих дела обележио је говор г. Крека као „службено саопштење о политичкој ситуацији“ а ове речи објавио је под насловом „И војничке магazine они (сцилицет националисте) испразнили су.“

Изјава г. Крека изазвала је у широкој јавности најтежи утисак. Народ није наиван и разуме те речи на начин који се мора означити као штетан по најбитније државне и националне интересе. Свако зна, да је спрема једне војске резултат дугогодишњег систематског рада и огромних материјалних напора. Ако је дакле Југославија до наступа владе Југословенске Радикалне Заједнице имала једну голоруку војску, неспособну за ма какву озбиљну одбрану државе од вањске опасности, онда та војска после 15-месечне владавине пријатеља г. др. Крека никако још не може бити способна, да ефикасно брани нашу националну егзистенцију и то из једноставног разлога, јер владавина ЈРЗ нити је имала довољно времена, нити довољно материјалних средстава, да једну голоруку војску са празним магazinима претвори у одбранбену снагу, способну да врши у случају потребе своју историјску мисију. Уз то речи г. Крека значе и то, да смо били својим пријатељима досада важни, јер немоћни савезници, више терет, него помоћ. А што мора сваког патриоту ујести у срце, то је логични закључак који проистиче из речи г. Крека, да је наиме наш пок. Краљ јунак своју војску до крајности занемаривао и да сви одговорни чиниоци наше земаљске одбране 15 година нису водили бригу за нашу ратну спрему, него да су морали доћи тек г. др. Крек и њему слични, па да се поправе греси Краља Ујединитеља и његових војничких сарадника.

Међу тим сарадницима били сте и Ви, Господине Министре, не само на највишим командантским положајима у нашој војсци, него и као шеф њенога Генералног штаба. Међу југословенским националним политичарима има их, који су све од уједињења чланови Народног претставништва, па су, било у влади било у опозицији, сматрали за своју дужност да бране и одобравају сваки предлог који би ишао за појачањем оборужане снаге нашега народа. Ја лично и као народни посланик и као сенатор, а особито опетовано и као члан Краљевске владе сматрао сам за своју патриотску дужност, да са својим истомишљеницима браним и заузимам се за сваку жртву за нашу војску. На-

рочито сам и на конгресу Југословенске националне странке 30 јуна т. г. уз бурно одобравање свију делегата у своме вањско-политичком реферату подвукао дужност нашега народа да допринесе све, што може, да ојачамо одбрану наше Југославије према свакој опасности извана. Два пута имао сам част да чујем Ваш експозе у Сенату о стању и потребама наше војске. Не сећам се да бисте Ви, Господине Министре, нама говорили: „Како сте наши магazine наше војске празне и наш народ без оружја“. Сад чујемо из устију г. др. Крека, да ми национални политичари не само да нисмо учинили своје дужности према војсци, него да смо ју формално пљачкали, а Вама и свим Вашим претходницима са Врховним командантом наше оборужане снаге пребацује се, да сте занемаривали своје најсветије дужности и да сте саучесници једног правог велеиздајничког злочина. Сад се примитивни политички људи, којима сме један члан Краљевске владе тако да говори, наравски питају, ко је покрао милијарде, издате за снабдевање наше војске: или ми, југословенски националисти, или господа генерали?! Г. др. Крек изгледа да хоће ипак главну кривњу бацити на наше војничке кругове, јер каже, да су се пљачкали магazine наше војске „под нашим генералским владама“.

Признајем да морају овакве бесомучне клевете дубоко увредити сваког искреног југословенског патриоту. Али у томе није сва тежина речи г. др. Крека. Ако се сме данас овако да говори о спремности наше војске, онда значи то уништавање ауторитета наше земље и респекта страног света — пријатељског и непријатељског — пред њезином снагом и то у моменту, кад сви народи света доказују способност и своју спрему да бране своју слободу и неовисност. У тој вези такве изјаве добијају рећи би већ велеиздајнички карактер.

У духу општега огорчења, које је у нашој јавности изазвао говор г. Крека, љубљански дневник „Јутро“ написао је неколико протестних речи. Нагласио је, да не може да верује да би г. др. Крек могао овакво нешто да говори, ни као члан Краљевске владе, ни као резервни официр наше војске и да је извештај клерикалних новина у том погледу нетачан. Цензура цео је напис „Јутра“ забранила. Претпоставка „Јутра“, да г. др. Крек није говорио цитиране речи уосталом нетачна је. Др. Крекова изјава била је на збору још незграпнија, а текст, који је изашао у „Словенцу“ од њега самога је ауторизован. Због конфискације „Јутра“ не намеравамо подузети никакве мере.

У нашим националним новинама цензура забрањује, да се брани национална политика и рад Краља Ујединитеља, не допушта одбрану нашега соколства, па је само природно, да не дозвољава ни да се штите интереси наше војске, када то не иде у рачун партизанској политици данашњег терористичнога режима, док на другој страни могу несметано да буду штампане ствари, као горе поменута изјава г. Крека.

Само у Вашу информацију прилажем Вам забрањени чланак из дневника „Јутро“.

Вас, Господине Министре, као врховног шефа управе наше војске и морнарице имам част да питам:

1) Је ли Вам позната изјава Министра без портфеља г. др. Михе Крека на збору у Гросупљу 4 о. м.?

2) Шта мислите подузети да се спрече штетне

последнице у нашем народу и на страни, од таквог бесавесног приказивања стања у нашој војсци?

3) Јесте ли вољни да у одбрану части самога неумрлог Врховног команданта војске, Краља Ујединитеља, његових заслужених сарадника и на крају свих патриотских људи у Југославији енергично осудите и одбаците клевету, изнешену из устију једног Краљевског Министра?

4) Шта мислите подузети, да се у будуће спрече на рачун ситних политичких спекулација бесавесних партизана учињени покушаји злоупотребе имена и интереса наше војске која је оборужана снага целог народа?

6 октобра 1936 год.

Београд.

Алберт Крамер, с. р.
сенатор

Господину

Министру војске и морнарице армијском генералу
ЉУБОМИРУ МАРИЋУ.

У прилогу: 1 егз. „Словенца“ од 5 октобра 1936
1 „Словенског дома“ од 5 октобра 1936

1 забрањени чланак „Јутра“ од 6 октобра 1936 г.

Чланак „Јутра“ од 6 октобра 1936 године
(забрањен)

„Словенец“ и „Словенски дом“ од понедељка саопштили су подуљи извештај о току недељског збора ЈРЗ у Гросупљу, где беше главним речником Министра без портфеље г. др. Михо Крек. Са његовим говором, којег је „Словенец“ означио као службени извештај, позабавили смо се већ на другом месту. Држимо, да је наша грађанска дужност, да се нарочито осврнемо на некоје изјаве, које обојица цитирају као аутентичне речи г. Министра. Шта више, „Словенски дом“ сматрао је за потребно, да скрене још нарочиту пажњу својих читаоца на ове изјаве с нарочитим натписом „и војничке магацине изпразнили су“. Именоване новине намеравају, да је г. Краљевски министар др. Крек у Гросупљу казао и ово:

„И ови генерали без војске изјављују, да су националисте. Али у тренутку, кад смо имали генералске владе, кад није било ни јавне, ни парламентарне критике, изпразнили су магацине наше народне војске, место да их у оним годинама коњуктуре напуне и снабде. Ако би се дакле појавила нужда, морали би наши момци и мушкарци на ратиште у шеширима и гуњевима. Ако је ово народност и национализам, онда је националисте сваки пропалица“.

Опетовано прочитали смо овај део Министрова говора и упоређивали га с једним и другим органом ЈРЗ, пошто нисмо могли да верујемо својим очима, да би нико могао да говори оваква нешто, а најмање један Краљевски Министар. У нашем политичком животу проживели јесмо већ којешта. За политичку агитацију израбљивали су већ срце Исусово, највише светотајство, да не говоримо о проповедаоницама и исповедаоницама. Али ово су особине наших домаћих политичких прилика и досада се још нико није нашао, ко би угурао у политичку борбу најдрагоценије што имамо у нашем народу и његовој држави мимо династије — нашу народну војску, која је изражај свеопштег народног колектива и оборужана сила

одбране свију Југословена без разлике верске и племенске припадности, камо ли политичког уверења. Оптужбе, које су биле тобоже изнешене у Гросупљу, тако су далекосежне и страшне, те по својим последицама у данашњим мутним спољно-политичким приликама тако кобне, да има наша јавност пуно право да тражи, да се Уредништва „Словенца“ и „Словенског дома“ изјасне, нису ли оне речи само плод једне сувишне политичко-партизанске ватрености њихових случајних дописника. Нико наима не може да верује, да може нешто такво да прозбори на јавноме збору један Краљевски Министар, па ни г. др. Крек, који је сам резервни официр и који би се већ као такав сто пута предомислио да само подметне нешто такова, камо ли да изнесе једну такву горопадну тврдњу, коју му приписују гласила из Копитарјеве улице. Наима; што би значила ова нечувена оптужба — ако би била истинита?

Да је била Југославија до средине године 1935 сасвим неспособна за сваку одбрану, да је била наша војска голих руку, наши војнички магацини празни, да смо били дакле земља, која је могла сваког дана да постане пленом ма кога и која беше за своје савезнике и пријатеље стварно само један опасан терет. Пошто и најнаивнији човек зна, да је организација и усавршење оборужане силе земаљске одбране једна ствар која се не може провести у једној години, значе речи, какве се приписују Министру Креку, праву велеиздају, једно саопштење свима непријатељима, како је југословенска војска још и данас неспремна за сваки озбиљни отпор!

Тако проузрокује једна горопадна лаж, изнешена из партизанске бесавесности, још горопадније закључке!

Уз све ово не смео да заборавимо, да је била наша војска управо мезимче њезиног Врховног заповедника Краља Јунака, који је баш њезиној изградњи посвећивао сву своју бригу и пожртвовану љубав, добро знајући шта значи једна јака и поуздана народна одбрана.

Што значе речи г. др. Крека у погледу на ову чињеницу, не усуђујемо се ни да назначимо. Збиља, прави споменик благодарности и прави докуменат пијетета према историјским заслугама Краља Ујединитеља баш и на овоме подручју. Нећемо ни да пишемо о томе, што значе др. Крекове речи за све оне чиноце наше војске, којима је поверена брига и одговорност за спрему наше војске.

Ми и — смело кажемо — сва југословенска јавност, која још није изгубила сваки смисао за државни и опште народни интерес, се надамо, да ће бити безсавесни извештај без одлагања и што најенергичније оглашен за лажан. Потреба је, да се одмах спречи једна недогледна штета, која би иначе могла настати из оваквог заправо велеиздајничког рада.

ИНТЕРПЕЛАЦИЈА

сенатора Др. Алберта Крамера на Министра просвете — о премештају учитеља Јосипа Мрака и његове супруге.

ГОСПОДИНЕ МИНИСТРЕ!

У месецу јануару Ви сте са образложењем, да то изискује службена потреба, преместили из Менгша у срезу Камник учитеља Мрака Јосипа и

његову жену, учитељицу г-ђу Марту Мрак-Градишар на школу у Стари Трг, Среза чрномељског. Господин Мрак има 14 година службе, његова жена 15 година службе. На досадашњем своме месту у Менгшу обојица су службовали скоро десет година. Оцењени су били врло добро, а нарочито је био похвалан њихов рад у Соколу, коме је г. Мрак био дугогодишњи старешина, и у Јадранској стражи и у Стрељачкој дружини. Обојица су уживали опште поштовање и као учитељи и као јавни радници.

Премештај из Менгша у далеки Стари Трг, 30 километара од железнице, значио је за г. Мрака и његову жену праву катастрофу. Г-ђа Мрак је била баш родила дете Јанезка, а старије дете, десетогодишњи Марко након тешког грипа сав је био слаб и неспособан за транспорт. Стварних разлога за премештај није било никаквих. На школи у Менгшу нико није био прекобројан. Никаква жалба против г. Мрака или његове жене није постојала, никаква дисциплинска истрага није била вођена, никаква кривица њима никад саопштена.

Школа у Старом Тргу позната је као једна од најтежих учитељских станица. Опште, особито станбене прилике, врло су незгодне. Живот у том крају није лак. Премештај на ту школу значио је тешку казну за г. Мрака и његову супругу, а обзиром на малу дечицу и на досадашњи спокојни живот фамилије, праву несрећу.

У јавности се је одмах знало, да су г. Мрак и његова супруга премештени не само у низу општих персекуција против соколских и других националних радника међу учитељством, него и из нарочите освете. Године 1932 у разним крајевима Камничког и Крањског среза дошло је до тзв. пункташких демонстрација, правих сепаратистичких бунтовничких акција, чијих један део био је завршен тешким пресудама Државног суда за заштиту државе. До таквих пункташких нереда дошло је и у Менгшу, и у току истражног поступка, г. Мрак и његова жена саслушани су као сведоци. Казали су истину.

Кад је клерикална странка под кринком ЈРЗ дошла на власт и у Дравску бановину, увела је један режим незапамћеног прогањања не само својих политичких противника него особито и југословенских националних радника, свуда је настала да се пре свега освети над свима онима, који су за време пункташке акције бивше СДС дошли у сукобе са разним пункташким агитаторима и коловођама. Чиста партизанска освета и једино та, а никаква службена потреба, била је за Вас, Господине Министре меродавна, да сте г. Мрака и његову жену сред зиме протерали у Стари Трг.

Верујем, да то нисте учинили из властитих личних мотива. Међутим, у Вашем министарству седи извршни орган љубљанских клерикалних властодержаца, референт Ерјавец, који се не само брине да се свака жеља његових пријатеља у Љубљани испуни, него управо садистички и сам тражи најподесније начине, како би многобројни учитељи, који су жртве персекуције данашњег режима, били што теже и осетљивије ударени. Знам, да Ви просто потписујете шта Вам се са стране тога господина предлаже, иако сте већ од прошлог заседања Сената са моје и са других страна информисани о квалитету тога свога референта. Али баш због тога је Ваша одговорност тим већа.

Кад је премештај г. Мрака и његове супруге објављен, учињени су са стране људи, који су има-

ли разумевања за трагедију те учитељске фамилије, покушаји, да се учињена неправда исправи. Учитељско удружење званичним актом упозорило је Краљевску банску управу, да је премештај извршен без икаквог стварног оправдања. Видећи тешку муку г. Мрака и његове супруге, која је носила на грудима новорођенче, и многи други национални људи на разним местима молили су за самилост и мало хуманости, ако не према родитељима, то барем према деци. Све је то било узалуд. Клерикална Чека ради без самилости.

Усред зиме г. Мрак и његова супруга морали су наступити своју нову службу. Као стан једва су добили малу собицу са тесним нузпросторијама од 5 м², који је требао да буде кухиња, али је заправо само један приздак заједничког кућног захода. Транспорт и употреба намештаја били су немогући. Г. Мрак направио је кревете из дасака, поставио у собицу сто и клупу, а намештај оставио у Менгшу, где је морао да остане и старији његов син, за којег није било места у новом стану, који је био уз то још неспособан за транспорт. На срећу, дете је могло да остане у добрим рукама учитељице г-ђице Наде Завршник, која је преузела да чува и намештај.

За г. Мрака и његову супругу са малим дететом почео је у Старом Тргу тежак живот. Одвојена од свог другог синчића, и убачена у сасвим примитиван стан, г-ђа Мрак, једна иначе здрава и увек расположена жена, падала је у очајање. Ипак су се обојица тешили, да ће неправда бити исправљена и да ће се на јесен или вратити у Менгш или добити неко друго место, где би могла породица да има пристојан стан и да држи децу код себе.

Међутим, за време ферија стигао их је нови ударац. И г-ђица Завршникова данашњем режиму није била по вољи и међу стотинама прогоњених учитеља и њу су отерали из Менгша некамо у брда. Жупник у Менгшу као кућевласник употребио је згоду, да откаже стан у којем се је налазио намештај Мракових. За малог дечка, који се је међутим спремао за средњу школу, требало је тражити друго место. То је упливисало на госпођу Мрак још више.

Дошла је јесен. Наде, да ће бити породица спашена из Старог Трга, нису се обистиниле и Мракови морали су се вратити у своју оскудну собицу у старој школи — обојица дубоко депримирани и несретни. Ја сам познавао те људе здраве, пуне воље за рад, пуно љубави за васпитање деце и пожртвованости за националну ствар. Тешка персекуција сломила их је. Особито, г-ђа Мрак нервно је била потпуно растројена.

Тако се је догодило оно што је и целу јавност у Дравској бановини дубоко потресло, г-ђа Мракова у једном нападају потпуног очајања, извршила је самоубиство.

Карактеристично је, да је последњи повод за овај очајни корак био опет један изражај партизанског непријатељства. У недељу 11 октобра, народни посланик др. Коце Јуриј и бив. Министар др. Куловец, одржали су у Старом Тргу политички састанак. После те конференције, г. др. Коце у гостиони наишао је на учитеља Јосипа Мрака и његову жену, који су били тамо на ручку. Један присутан учитељ представио је г. др. Коцету учитеља Мрака. Г. др. Коце грубим речима рекао је г. Мраку и његовој жени:

„А ви сте тај познати националиста“.

„Јесте, господине посланиче“, одговорио је учитељ, „ми смо били и остајемо југословенске националисте“.

Господин др. Коце намрштио се је:

„То вам кажем, да се не пачате у нашу ЈРЗ! За Вас имамо спремљено Пишкопеју!“

После овог јуначког чина, г. Коце оставио је г. Мрака и његову госпођу, која је отишла кући сва очајна, да прогонствима још нема краја. Чита во после подне маштала је о томе, шта ће сад да буде. Увече, супругу је успело да је уведе у пријатељско друштво у гостиони Мајерле, где се је госпођа донекле смирила. Али кад су у ноћи опет седели у својој собици, опет је почела да расправља како би могло грозно бити у Пишкопеји. Напустили су ју живци. Скочила је и написала на стену:

„Пишкопеја 11 октобра 1936 г. Марта“.

Са речима: „Нека остане то као диплома за г. др. Коцета“.

Идући моменат, она је отворила фијоку, где је под вешом лежао револвер г. Мрака. Пре него што је г. Мрак могао нешто да учини, госпођа је са узвиком:

„Јоже, свети ме“ испалила хитац у главу.

Била је на месту мртва.

Трагичан догађај изазвао је у целој Дравској бановини неописиво огорчење и узбуђење. У новинама, где може један Краљевски Министар отворено да проглашава, да је била наша војска под својим Врховним командантом гола и боса и празних магацина, било је забрањено, да се ма шта пише о овој учитељској трагедији. Забрањен је био делимично чак и текст осмртнице, коју су националне организације објавиле, у Љубљани.

У среду на љубљанском гробљу сахранили су несретну жртву једног система, који је заборавио на своје дужности према школи и права васпитачима наше омладине и жари и пали по Дравској бановини у слепој партизанској страсти, не бринећи се за трагедије, које се одигравају у стотинама добрих и честитих учитељских фамилија и прелазећи са хладном равнодушностју преко непроцењиве штете која се наноси националном одгоју једне целе генерације. Више него десет хиљада свесних Југословена из Љубљане и околине испратило је учитељицу и мајку до гроба, дало изражаја својим симпатијама и своје саучешћу ожалашћеном супругу и несретној дечици, али истовремено је манифестовало и своју осуду над свим оним, што се данас догађа.

Ја Вам, Господине Министре, износим тај трагичан случај опширније због тога, да Вам покажем до каквих последица води Ваша фатална просветна политика у Дравској бановини. Напомињем, да има случајева партизанско-политичког прогонства национално свесног учитељства, који су још тежи од случаја несретне учитељске породице Мрак. И још може доћи до тежих трагедија него је ова, која је завршила самоубиством г-ђе Мракове. За непуних девет месеци, Ви сте успели, да својим декретима и указима пореметите мир и задовољство, углед и срећу на стотине ваљаних људи. Унесрећили сте породице и појединце. Упропастили сте живот многих фамилија и материјално стање премногих вредних наставника, чија једина кривица је то, да савесно васпитавају децу у националном духу, да активно раде у соколским редовима, чији први старешина је сам Краљ Југосла-

вије и да предано делују на општем културном и економском подизању нашега народа у смислу велике националне идеје. Преко девет стотина учитеља сте преместили, деградирани, истерали из службе, и сваки четврти наставник у основним школама Дравске бановине био је предмет неког премештаја или иначе неке личне промене. И док учитељство данас не добива своје редовите плате нити до средине текућег месеца, Ви сте потрошили огромне суме државног и народног новца да удовољите партизанској страсти једне загрижене клике, која хоће да уништи све, што је међу Словенцима грађено на темељу народног и државног јединства и која чини све напоре, да из наше школе истера дух националног васпитања у идејама Краља Уједињитеља. Ја ћу Вам, Господине, о томе у једној опширној интерпелацији изнети разна факта, али сам сматрао за своју дужност да Вас посебно упозорим на трагедију госпође Мрак и да Вас питам:

1) Хоћете ли, да испитате ко је крив, да је дошло до премештаја учитељске породице Мрак из Менгша у Стари Трг?

2) Зашто су остала безуспешна сва посредовања и сталешке учитељске организације и других националних институција и појединаца, да се фамилија Мрак спасе несреће у коју је запала?

3) Хоћете ли у вези са овим трагичним догађајем одредити ревизију премештаја учитељства у Дравској бановини да се неправда поправи, прогонњенима даде сатисфакција, а кривци терористичких персекуција, уколико се налазе у служби Вашег ресора, повуку на дисциплинску, а по потреби и на кривичну одговорност?

15 октобра 1936 год.

у Београду

Др. Албер Крамер, с. р.
сенатор

Господину

Г-НУ ДОБРИВОЈУ СТОШОВИЋУ,

Министру просвете,

Београд

INTERPELACIJA

senatorja Dr. Alberta Kramera na ministra gradjevin o prinašanju zakona o ustanovitvi cestnega fonda.

Gospod minister,

Gospodarskim organizacijam v dravski banovini je bil nedavno poslan v izjavo zakonski načrt o cestnih fondih, ki predlaga rešitev tega važnega vprašanja v čisto centralističnem zmislu in vsebuje nevarnost nove davčne obremenitve, ki bi v prvi vrsti zadela Slovenijo. Zakonski načrt predvideva, da se ustanovi pri ministarstvu za zgradbe poseben državni cestni fond, vendar tako, da bi največji del dohodkov prišel v cestni državni fond. Po izkušnjah, ki smo jih do sedaj imeli s fondi namenjenimi za vso državo je jasno, da bi ta ureditev prinesla dravski banovini neprimerno večje obremenitve nego koristi. Saj smo videli že pri razdelitvi zneskov iz enomilijardnega kredita za javna dela, da je Slovenija relativno najslabše odrezala in da v Sloveniji vrhu tega zastaja izvajanje teh javnih del, ki ne pridejo naprej, medtem, ko so dela v drugih banovinah že v polnem teku. Od skupne svote 670 milijonov dinarjev, koliko je bilo do sedaj kreditov angažiranih iz enomilijardnega kredita za javna dela, je bilo doslej dravski banovini dovoljenih le za 35 milijonov din. kredita, kar

predstavlja komaj 5.2% skupnega zneska, medtem ko znaša delež Slovenije po skupnem številu prebivalstva nekaj nad 8%, po davčni moči, pa bi morala dravska banovina dobiti najmanj 16%, to je trikratni znesek. Nič bolje ni dravska banovina odrezala pri razdelitvi kreditov iz državnega fonda za javna dela. V letošnjem juniju je bilo iz tega kredita razdeljenih 105 milijonov din. Od tega je odpadlo na dravsko banovino le 6,4 milijonov din., to je le 6,1%. Sploh nam izkušnje pri centralistično urejenih fondih kažejo, da dobi dravska banovina iz teh fondov vedno le majhen del onega, kar sama plača.

Načrt zakona o cestnih fondih pa gre v svojem centralizmu celo tako daleč, da zahteva tudi pri razdelitvi kreditov iz banovinskih cestnih fondov soglasje gradbenega in finančnega ministra, tako, da po tem načrtu banovinski cestni fond sploh ne bi imeli samostojnosti.

Dohodki državnega cestnega fonda so predvideni v višini 245 milijonov din. letno in bi se stekali iz 24 vrst davkov, taks, dajatev in drugih dohodkov, ki so predvsem take narave, da bi spadali v banovinski cestni fond in ne v državni cestni fond. Skoro polovica dohodkov, namreč 120 milijonov din. bi odpadlo na novo važno davščino za nakladanje in razkladanje blaga na železnicah in ladijskih postajah, ki bi znašala 10 din. od vsake tone. Če se postavi načelo, da mora oni, ki naklada in razklada vagone in uporablja dovoz ali odvoz javne ceste, prispevati za vzdrževanje in gradnjo cest, tedaj je na dlani, da mora tak dohodek priti v korist le onim cestam, ki se pri tem uporabljajo. Od skupnih železniških dohodkov odpade na direkcijo državnih železnic v Ljubljani po podatkih za leto 1935/36 nič manj nego 21% in bo gotovo tudi število v Sloveniji natovorjenih in razkladanih vagonov doseglo najmanj tudi 21%, kar pomeni, da bi dravska banovina samo pri tej novi davščini prispevala v fond okrog 25 milijonov din. dobila pa bi iz fonda po dosedanjih izjušnjah kvečjemu kakih 6% skupnega zneska, to je 7 milijonov din.

Je pa še cela vrsta drugih davščin, ki izvirajo iz prometa v posameznih banovinah in bi morali biti namenjeni le za gradnjo in vzdrževanje cest v dotični banovini, kajti čim večji je promet, tem večje so potrebe za vzdrževanje cest in za gradnjo novih cest. V tej skupini davščin in dohodkov, ki nikakor in pod nobenim pogojem ne spadajo v državni cestni fond, so zlasti naslednje davščine in naslednji dohodki (v oklepajih predvideni znesek dohodka) 1. taksa od registracije motornih in drugih vozil (7 milijonov din.); 2. davščina na vozne karte avtobusov na državnih cestah (4 milijone din.); 3. 75% trošarina na bencin in nafto (30 milijonov din.); 4. dohodek od prekomernega izkoriščenja državnih cest (7 milijonov din.); 5. dohodki od zemljišč ob cestah, ki se bodo na novo gradile (0,5 milijonov din.); 6. dohodki od zemljišč ob cesti (100.000 din.); 7. 1% od prodajne vsote posestev ob državni cesti z modernim kolovozom izven naselbin (8 milijonov din.); 8. dohodki od mostarin na drž. cestah (5 mil. din.); 9. dohodki od odkupnine osebnega dela na cestah (15 mil. din.).

Vsi ostali dohodki, ki ne izvirajo neposredno iz posameznih banovin in se ne dajo razdeliti in ki se morejo stekati le v državni fond, če je ta sploh potreben, pa predstavljajo le manjše zneske. Tu je predvsem dohodek od carine pri uvozu motornih vozil (6 mil. din.) dohodek pri uvozu pnevmatik (10 mil. din.), 75% carina pri uvozu bencina in 25% ca-

rine pri uvozu nafte (1.7 mil. din.), 33% carine od uvoza mazilnega olja, (5.3 mil. din.).

Vse to priča, da je bil zakonski načrt sestavljen v skrajno centralističnem duhu in ga je treba že za voljo tega v celosti odkloniti. Isto velja tudi za marsikatero druge določbe, posebno glede načina sestave državnega cestnega fonda, kjer bi imeli veliko večino uradniki ministrstva za zgradbe in ostalih ministrstev, dočim bi ostali davkoplačevalci v veliki manjšini.

Zato Vas vprašam, gospod minister, ali ste pripravljeni načrt zakona o cestnem fondu umakniti in izdelati nov načrt, ki ne bo sestavljen v centralističnem duhu današnjega režima, temveč bo vodil računa o pravih interesih tako države kot celine, kakor tudi pojedinih banovin kot važnih prometnih in gospodarskih edinic in bo predvsem zgrajen na načelu enakopravnosti.

V Beogradu, dne 18 oktobra 1936.

Dr. Albert Kramer, s. r.
senator

ИНТЕРПЕЛАЦИЈА

сенатора Др. Алберта Крамера на Министра правде
— о променама у судству на подручју Апелационог
суда у Љубљани.

ГОСПОДИНЕ МИНИСТРЕ,

Режими у Југославији често су се смањили али је судство у Дравској бановини у главном до сада ипак остало нетакнуто. Било је додуше у персоналним питањима страначких утицаја и активни политички људи покушали су увек, да у појединим случајевима врше интервенцију. Понекад су и успели. Али се може рећи, да те интервенције, и кад су биле успешне, нису стварале у јавности импресије, да је наше судство запливало, у партизанске воде. Сваки покушај упливсања на персонална питања у нашем судству имао је наине свој јаки коректив у строго објективној само интересе правосуђа пред очима имајућој персоналној политици Апелационог суда у Љубљани. Строго објективно становиште Апелационог суда у персоналним питањима углавном наишло је на пуно подржавање свију министара правде без обзира на њихово партијско обележје. На челу апелационих судова у Љубљани стајали су људи који су и као правници и као судије, а не најзад и као карактери, уживали опште поштовање и чијих девиза је била, да код бирања кандидата за поједина судска места треба да одлучује стручне квалификација, лични интегритет кандидата, његова службена оцена и године његове службе. То је била славна традиција нашега судства којој треба заблагодарити, да је његов ауторитет и поверење у најширим масама народа остао неокрњен и кад је власт прелазила из једних партијских руку у друге.

Морао је доћи данашњи режим, да се и ту изврши једна фатална промена. Године 1932 дугогодишњи претседник Апелације у Љубљани др. Рогина отишао је, после навршених пуних година службе, у пензију. На његово место наименован је за претседника Апелације г. Иван Вранчић, који је у судској и у осталој јавности био сматран за предестинираног наследника др. Рогине, и био је већ до сада потпретседник Апелације. Вранчићева ера достојно је продужила традиције словеначког правосуђа. Међутим у септембру године 1935 на при-

тисак словеначког дела ЈРЗ, под којим именом се је прама изјави органа г. Министра унутрашњих дела морала сакрити стара клерикална странка, г. Вранчић био је преконоћи и против своје воље премештен у Загреб Столу седморице, Одељењу А. То је било учињено због тога да се претседништво Апелације преда у руке једног загриженог клерикалног партизана, садашњег претседника др. Голие, који је имао да систематски спроведе политичку деморализацију судства у Дравској бановини. И тако се први пут у историји словеначког правосудства догађа да постаје мерило за персоналну политику Апелационог суда у Љубљани чисти партизански интерес, и Апелациони суд под претседништвом г. др. Владимира Голие ставља своје службене предлоге за намештање и премештаје судија не по објективним критеријима стварне и личне квалификације, него по интересу и по вољи партијских органа клерикалне странке. А Вама, Господине Министре, који сте уживали глас озбиљног политичара и човека, који има разумевања за начело, да треба да остане наше судство очувано од партизанског отрова, пала је у део задаћа да будете извршилац једне политике, чији циљ је да и судство дође у службу партизанских страсти, и тиме изгуби досадашњи свој ауторитет и поверење у народу, те да се поколеба вера у правну сигурност.

Своју партизанско-политичку мисију, Претседник Апелације у Љубљани г. др. Голиа је већ од почетка јавно декларирао. Први пут у историји судства у Дравској бановини се је догодило, да Претседник Апелације у друштву неких младих судија, које је повукао за собом, заузме на партиском збору једне странке почасно место на говорничкој трибини међу партиским говорницима и агитаторима, како је то био случај летос у пролеће на збору ЈРЗ у Менгшу близу Љубљане, који је претстављао прославу познатог пункташког покрета и где су покрај њега седели бивши осуђеници из разних пункташких процеса. Први пут се догађа, да један шеф правосућа подређиним судијама изјављује, да су боља судијска места резервирана само за клерикалце, то је за присташе ЈРЗ. Први пут мора да се бележи да претседник Апелације упућује судију који је замолио за ново службено место, и то из здравствених разлога на Месну организацију ЈРЗ, да она даде изјаву, да нема ништа против тога премештаја.

Први пут од како постоји Апелација у Љубљани предлози у погледу судија који иду у Министарство састављају се у сарадњи г. Голие у партијском секретаријату клерикалне странке. Главна квалификација за судију постаје његова партијска опредељеност.

Нарочито у очи 3 септембра, који је судијама редовних судова дао сталност, извршни одбор ЈРЗ у Љубљани, а у његово име Претседник Апелације чини све, да доведу на важнија места своје партијске пријатеље, а да судије високог ауторитета, који нису њихови партизани него су само национални људи, буду што више запостављени и чак унижени. При томе још су била извршена нека лична обрачунавања или самог претседника др. Голие, или појединих локалних клерикалних фактора са појединим судијама.

Систематско уношење партизанства у судска персонална питања у ери претседника др. Голие почиње при постављању судских приправника. Број систематизованих приправничких места на

подручју Апелације у Љубљани био је увек врло скроман и недовољан. Силом прилика удомаћила се је пракса да су се дипломирани правници јављали формално као адвокатски приправници на бесплатно службовање у претпоставци, да ће доћи на ред кад буде неко привравничко место слободно. То је институција т.зв. бесплатних судских приправника који чекају на систематизована приправничка места. Многи по две године и још више. Судска управа од тога има огромне користи. Ти бесплатни практиканти врше многе послове за које судска управа иначе не би имала довољно радне снаге. На другој страни они сами су имали запослење, знали су да ће доћи на ред и тако је била очувана у њима и здрава амбиција и спречиле су се последице незапослености, која тако често тера младу интелигенцију у комунизам. Апелација строго је пазила, да буде према тим аспирантима лојална и праведна. Слободна систематизована места, кад су била упражњена, давала су се тим бесплатним практикантима по реду њиховог ансиенитета у бесплатној служби. Изнимке су се правиле само кад стручна или морална квалификација није била добра.

У буџету за 1936/37 на подручју Апелације у Љубљани систематизовано је око 30 нових приправничких места. Догодио се је сада нечувени случај, да ова места нису била попуњена по досадашњим дугогодишњим принципима, него по партијској опредељености аспираната. Први дошли на ред и на сва боља места партијски пријатељи г. др. Голие без обзира на време њихове службе, међу њима некоји, који нису имали још никакве бесплатне праксе или тек неколико недеља, док су сиромаси, који су две године и више бесплатно служили држави стрпљиво чекајући на комадић хлеба, кад дође ред на њих, остали претерирани!

Ево Вам, Господине Министре, неколико драстичних примера:

Решењем Министарства правде од 6 јуна 1936 године постављени су за судске практиканте:

Јерман Михаел, без сваке праксе,
др. Дрновшек Љубомир, без праксе,
г-ђица Цапудер Рената, кћерка познатог клерикалног политичара, са праксом од 4 месеца,
Сешек Франц, са праксом од 6 месеци,
Јан Бранко, Погачник Федор, Сенчар Богомил,
Мајдић Анто, сви са праксом испод 1 године.

Претерирани су били између других:
Поточник Бранко и Трампуж др. Милан са две године праксе,

Храстник Оскар, са праксом од 2 године и 4 месеца,

Корошец Хуберт са праксом од скоро 2 године,
Корошец Леон са праксом од године и по,

др. Жнидер Антон и Полович Иван, са праксом од преко једне године. Навео сам их само неколико.

Овај поступак изазвао је, разуме се, у свим судијским круговима и у целој јавности огромно огорчење. Под притиском јавног мишљења, г. претседник др. Голиа био је принужден да изврши извесне репарације. Претериранима је било саопштено, да ће они, који се пријаве у секретаријату ЈРЗ и упишу у Клерикалну странку, бити накнадно наименовани. У страху за кору хлеба, неки су то и учинили и били накнадно постављени. Они, који нису хтели да се продају Клерикалној партији остали су и надаље бесплатни практикан-

ти. Позивам Вас, Господине Министре, да те моје податке проверите службеним путем.

Уочи увођења судске сталности, г. др. Голиа, формално у својству Апелације, али стварно као извршилац наредаба вођства Клерикалне странке у Љубљани, поднео је низ предлога о променама у судству Дравске бановине.

Ви сте, Господине Министре, те предлоге уважили, и Указима од 30 августа, односно 10 јуна, извршили персоналне промене, које у великој већини имаду за циљ једно чисто политичко-партијску персекуцију угледних и заслужних судија, а истовремено имали су се на важнија места довести одлучни партизани, често без обзира на њихову квалификацију и на године њихове службе, са отвореном намером на судство у Дравској бановини у будуће буде чврсто у рукама послушних служитеља клерикалног партијског вођства.

Навешћу само неколико драстичних примера те фаталне персоналне политике, коју води претседник Апелације у Љубљани, г. др. Голиа, чији извршин орган сте најалост Ви, Господине Министре.

Апелација у Љубљани.

Потпретседник Апелационог суда у Љубљани др. Алојзиј Градник, познати словеначки песник, ужива глас одличног и строго објективног судије. Кад је био уведен Државни суд за заштиту државе 1929, за време т.зв. диктатуре, чији је стуб био г. Коросец, један од данашњих лидера демократије, г. др. Драгник постављен је и за члана тога суда. Као таквومه била му је поверена истрага због познате „Шенчурске буне“ године 1932. Др. Градник је ту своју дужност вршио коректно и хумано, да су му поједини окривљеници касније слали писмене захвале. Али ипак клерикална „чека“ њему је запретила осветом и ту освету је и извршила. Ту имамо дакле случај, да један судија гоњен и дифамиран са стране Краљевске владе, јер је савесно вршио своју „проклету дужност“, по том начелу треба очекивати, да ће сада доћи на ред и остале судије Државног суда, који су заборавили, да је у данашњим приликама боље рачунати са мишљењем политичких партија, него са прописима позитивних закона. Др. Градника најпре се је протерало у Сплит, одкуда је, да срамота не буде сувише велика, на крају био позват у Касацију у Загреб. Признајем, да за поступак против др. Градника није била меродавна само политичка освета. Док је био потпретседник Апелације сметао је новој политици г. др. Голие, који је требао да има уза себе интимног партијског друга. И тако је дошао на место потпретседника Апелације г. др. Мастнак, човек без икакве судске праксе на Окружном суду. Г. Мастнак на име у млађим годинама био је заменик државног тужиоца, после референт у Министарству правде и касније апелациони судија. Његово име као правника потпунома је непознато. И ако г. др. Мастнак нема скоро никакве праксе у судству, г. др. Голиа га је одмах предложио да буде и претседник Изабраног суда за радничко осигурање с којим местом је спојен месечни приход од 1.000.— динара.

Окружни судови.

Карактеристичан пример личног и партијског обрачунавања пружа афера промене претседника Окружног суда у Новом Месту. Досадашњи претседник тога суда др. Јосип Кавчић, бив. начелник Мин. правде, одличан јуриста, иначе човек, који никада са партијском политиком није имао посла,

г. др. Голиу није био по вољи. Тај суд је требало предати поузданом клерикалцу, и г. др. Голиа изабрао си је свог личног пријатеља, државног тужиоца г. Густава Барле. Г. др. Кавчић био је деградиран и морао је за судију у Сплит, и г. Барле заиста је постао претседник Окружног суда у Новом Месту.

Срески судови.

Само неколико типичних случајева:

Код среских судова последња постављења показују општу тенденцију да старешинска места буду у рукама судија партизана, којима се подређују и старије судије, ако не припадају партији г. претседника Апелације. Тако је био на пр. постављен за старешину среског суда у Крању судија г. Јосип Фајфер са 14 година службе, а њему је подређен тамошњи дугогодишњи судија г. Нечимер са 20 година службе. Изразито партизански карактер има именоване старешине Среског суда на Вранском г. Јосипа Зорка. Досадашњи старешина тешко се огрешио, јер је један део ливаде који припада суду дао Соколу на употребу као летно вежбалиште. Из партијских разлога дошли су за старешине г. Левстик Андреј у Коњице, г. Франц Слабе у Церкницу, г. Антон Шпорн у Чрномел. Нарочиту осуду у целој јавности изазвао је случај премештаја старешине Среског суда у Преваљима г. др. Блажа Рајхмана за старешину у Кочевју. Др. Рајхман, још из аустријских времена познати националиста, који је под Аустријом забележен као непоуздани националиста, служио је 17 година. Известан судија, одличан познавалац прилика у том пограничном срезу, човек од великог ауторитета, који ужива у народу опште поштовање и поверење, имао је једну велику ману — био је старешина Сокола, што је главни разлог, да је Извршни одбор ЈРЗ у Љубљани одредио, да га се казни. Г. др. Рајхман мора да напусти своју кућу и мали посед и да остави и своје пчеларство, које је у срезу високо подигао. За њега су се узели сви слојеви и сви претседници општина у срезу, већином присташе ЈРЗ, упутили су претставку против његовог премештаја. Ништа није помогло, јер протерањем г. Рајхмана у Кочевје требало је да се изврши казна и над данашњим старешином Среског суда у Кочевју г. Чешарком.

Г. Чешарек исто тако је одличан судија, строго објективан и од великог угледа у целом том национално мешаном срезу. Познато је, да је г. др. Чешарек дубоко веран човек, али је истовремено и агилан соколски радник. На њему је због тога требало статuirати нарочити егземпл, и тако мора он из Кочевја, да би се знало да се национални рад данас плати главом. За обе судије премештај значи тешку фамилијарну и материјалну штету, а баш то се је хтело. Обојица желели су, да се послуже правом и да замоле за међусобну замену својих нових службених места. Запретило се је њима насилним пензионисањем...

Од среских судова су били премештени из чисто партизанских обзира, и ако се нису политички никада истицали: старешина Среског суда на Вранском г. Компаре Франц у Требње, судије г.г. Тратник Иван из Лашког у Птуј, Бељан Михаел из Новог Места у Горњи Град, Врстовшек Зденко из Цеља у Брежице. Сврха тих премештаја је пре свега та да се те одличне судске функционаре унизи и пред јавношћу докаже да су људи искреног југословенског осећаја данас без заштите.

Државно тужиоштво.

Досадашњи заменик Вишег државног тужиоца у Љубљани г. др. Аугуст Мунда премештен је у Загреб, а да на то високо место дође загрижен партизан г. др. Иван Бизјак, познат као клерикални партијски радник у околини Љубљане. Г. Бизјак има једва 14 година службе и далеко је од тога да би могао имати пуну стручну квалификацију за то високо место. О моралној квалификацији г. Бизјака као политичког експонента ЈРЗ не говорим. Каријера тога господина била је уопште у задње време муњевита. Из Вараждина дошао је за среског судију у Требње, брзо је био постављен за окружног судију у Љубљани, позват као сарадник г. др. Голие у Министарство правде као персонални референт, где има задаћу да протури, што предложи г. претседник Апелације у Љубљани, а као референт наменован је за заменика Вишег државног тужиоца у Љубљани. Сва та каријера обављена је у току неколико месеци.

На другој страни Вас упозоравам, Господине Министре, на случај заменика државног тужиоца у Љубљани, г. др. Хинка Лучовника. Поред своје редовите службе, тај одлични криминалиста низ година обављао је функцију члана Испитне комисије на јуридикском факултету у Љубљани. Био је секретар и душа друштва „Правник“ и сталан је члан Конгреса правника. Још на Конгресу Југословенских правника у Београду г. 1935 најодличнији правници из целе земље његов реферат из криминалистике оценили су као најбољи. Политички потпуно повучен г. др. Лучовник сасвим се је предао својој служби и научном раду. И у правничким круговима је познато, да је био предестиниран за доцентуру на љубљанском јуридикском факултету. Међутим, г. др. Лучовник има једну тешку ману: искрен је националиста. Требало је спречити да такав човек дође на универзитет. Али он има и један тежак грех на себи. Као државни тужилац дошао је у своје време у сукоб са тадашњим адвокатом др. Натлаченом, који му је отворено запретио, да ће за то платити. Ево дошло је време и Ви, Господине Министре, сте извршили што је било потребно. Г. др. Лучовник је био премештен у Сплит. Љубљански универзитет је спасен од опасности, да му дође за доцента добар југословенски човек, а јавност сада зна, колико је опасно, ако судски органи дођу у сукобе са адвокатима, који спадају међу лидере ЈРЗ. Да буде др. Лучовник још више унижен, пре његовог премештаја а против сагласног закључка Факултетског савета Правног факултета у Љубљани, одузета му је и функција испитног комесара на том Факултету.

Касација.

Да се види, какву моћ има клерикални езекутивни комитет у Љубљани извршене су извесне персоналне промене и у Касацији. Вештом интригом био је пензионисан врховни државни тужилац при Столу седморице Б, др. Доменико, познат у правничком свету целе државе као један од најодличнијих наших криминалиста. Пензионисање је уследило након деценија једне часне и изврсно

оцењене службе, на увредљив начин, тако, да је г. др. Доменико био отеран са свога положаја месеца дана пре него је постигао право на промакнуте у III. Против своје воље без стварних разлога пензионисани су двојица најодличнијих касационих судија г.г. Вук и Пернуш, последњи особито познат као један од првих цивилиста.

Требало је добити места и тако је дошао на положај касационог судије штићеник г. др. Голие, г. др. Петелин Богдан, који има данас (!) 15 година службе, и пре једва годину дана преко реда и против мишљења Касације тек је био дошао као судија у Апелацију. Г. др. Петелин ужива репутацију једног доброг судије. У том погледу нећу да протестирам, али у љубљанској Апелацији налази се читав низ судија са 30 година службе од којих многи имаду већ повољно мишљење Касације у смислу чл. 13 за њихово постављење у Касацију. Касација значи врхунац судијске каријере. И са правом, тај суд је резервисан за најстарије, који располажу не само стручним знањем, него и једном темељитом праксом у свим гранама нашег судства. Сад ће г. др. Петелин као један од најмлађих седети 20 година у Касацији и закрити ће пут многим старијим и искуснијим судијама. Њоме се систематски убија здрава амбиција и воља за рад код наших старијих судија, и то све за вољу неког личног или партијског шефа претседника Апелације у Љубљани, г. др. Голие.

Изнео сам Вама, Господине Министре, неколико случајева из персоналне политике, каква се сада спроводи на подручју Апелације у Љубљани. Цео правнички свет, а и широка јавност, забринути су, куда ће наше правосудје dospети, ако се ова пракса продужи. Питам Вас, Господине Министре:

1) Одобравате ли начела и методе, које се по предлозима претседника Апелације у Љубљани, г. др. Голие сада спроводе на подручју Апелације у Љубљани?

2) Јесте ли вољни, да службено проверите изнесене Вам случајеве и да позовете на одговорност оне, који су скривили, да су у судству Дравске бановине извршена именована, премештаја и персекуције, отворено политичко-партијског карактера?

3) Је ли Вам познато, да се претседник Апелационог суда у Љубљани г. др. Голиа као шеф судске управе у Дравској бановини демонстративно експонира у партијско-политичкој борби, и чак наступа на партијским зборовима клерикалне странке на почасним местима? Јесте ли вољни да поведете у том погледу једну строгу истрагу и да позовете г. др. Голиу на одговорност?

4) Шта мислите, Господине Министре, подузети, да спречите работу, која иде за тим, да наше судство доведе у директну одвисност од партијско-политичких извршних одбора и од партизанских агитатора и првака?

Београд, 18 октобра 1936 год.

Алберт др. Крамер, с. р.
сенатор.

